

նաւը կէս ժամու չափ Սալը բազարի առջև կսպասէ, և վերջը ուղղակի կերթայ 'ի Գոււմլարու:

Սրբազանը ուղղակի կերթայ Սայր եկեղեցի և անկից Պատրիարքարան:

Օրագիր, Թիւ 32:

Գեր. Հասուն իր եպիսկոպոսներովը մէկ տեղ ուղեւորեցաւ 'ի Հոռվմ, ասոր այսպէս ըլլալուն տարակոյս չի կար, բայց Հայ եպիսկոպոսներով շրջապատեալ ուղեւորելոյն վրայ տարակոյս կար, հիմայ այդ ալ վերջացաւ:

Գեր. Հասուն ասկից առաջ ալ զնաց Հոռվմամբնայն փառաւորութեամբ և մեծ մեծ յոյսեր տալով, բայց ետ դառնալուն ոչ միայն չունեցաւ առջի փառաւորութիւնն, այլ իր ժողովրդեան յոյսերն ալ մասամբ իւր յուսահատութեան փոխուեցան. Հասուն լուսաւորիչ պիտի ըլլար հայոց, Ս, Պապն ալ հայոց լուսաւորիչ ծնունդրեց զայն, բայց հայ հռովմէականներն իրենց Պապին ձեռնադրած այս լուսաւորիչը ազգային իրաւանց մատնիչ անուանեցին:

Գեր. Հասուն բանի տեղ չը դրաւ իր ժողովրդին լուսաւորեալ մասին կարծիքը, և ինքզինք լուսաւորչի տեղ զնելով Պօլիս հրաւիրեց իր եպիսկոպոսները, ժողովի նստաւ ատոնց հետ առանց աշխարհականի և այդ ժողովին անունը ազգային սխնդրոս անուանեց, որուն ճիշտ անունը եպիսկոպոսական ժողով մ'է, ազգային սխնդրոս կամ ժողով չէ. վասն զի այդ բառը եթէ կը նշանակէ եկեղեցականին և աշխարհականին միութիւնը, ազգը այս ժողովին ոչ հրաւիրուելուն խնդրոյն սկիզբէն խորհուրդի կանչուեցաւ, և ոչ դումարուելէն ետքը իր կողմէն ներկայացուցիչը ունեցաւ հոն. այլ եպիսկոպոսներն հրաւիրուեցան, եպիսկոպոսներն դումարուեցան, եպիսկոպոսներն վիճեցան, եպիսկոպոսներն վճռեցին և հիմայ ալ եպիսկոպոսներն ելան Հոռվմ գացին. եպիսկոպոս ըսելը ազգ ըսել չէ:

Հաւատքը ժողովրդինն է, եպիսկոպոսը անոր պաշտօնեայն. յախտնական դատաստանին օրը Աստուած միայն եպիսկոպոսները չի պիտի դատէ, այլ ամեն մէկ անհատը զատ զատ, հոն եպիսկոպոսներուն հաւատքը զժողովուրդ կարող չէ ազատել, այլ ժողովրդին հաւատքը ժողովուրդը պիտի ազատէ:

Արդ եթէ այս եպիսկոպոսական ժողովին նպատակը ժողովրդին առ Աստուած ունեցած պատաս-

խանատուութեան միջոցներն ուղղել էր, ինչեւ համար իրենց ժողովին որոշումը ինչ ըլլալը ժողովուրդէն կը պահեն: մի՞թէ այնպէս կընդունին թէ, անսխալ Պապն ստեղծող Աստուածը, սխալական Աստուած մը ըլլայ որ, սխալելով ստեղծեր է զմարդ, ազատ խորհրդամեղու գործիքով, որ յԱստուծոյ շնորհեալ այդ ազատ խորհրդամեղու գործիքը մարդիք ազատօրէն գործածելով, իրենց առ Աստուած ունեցած պարտականութիւնը և պատասխանատուութիւնը շփոթեն և փոխանակ այդ ազատ խորհրդածութեանէն զոյացեալ համոզմամբ զԱստուած պաշտելու, եպիսկոպոսաց համոզմանը կուրօրէն հնազանդելով պաշտեն զԱստուած:

Եպիսկոպոսներն նոյն իսկ Աստուծոյ անսխալութեանը դէմ կը մեղանչեն, ժողովուրդը հաւատոյ վերաբերեալ խնդիրներէն հեռի և կոյր պահելով և մարդուն բանականութիւնը անարգելով. մարգարէներն որ Աստուծոյ պատգամաբերներն էին, ժողովուրդին հետ և հրապարակաւ խօսեցան, զոց դռներու մէջ զաղտնի ժողով չը դումարեցին. Քրիստոս ինքը ժողովրդին հետ խօսեցաւ ժողովրդին հասկեցած լեզուովը, համոզիչ առակներ տալու իսկ զիջանելով, առաքեալք այնպէս ժողովրդին հետ խօսեցան. և այս ամենը Աստուծոյ առ մարդ շնորհած, բանականութիւնը քնաւ երբէք չանարգեցին:

Անոնք աստուածապաշտութիւն քարոզեցին աստուածապաշտութեամբ. իսկ հիմայ եպիսկոպոսապաշտութիւն կը քարոզուի չաստուածապաշտութեամբ:

Հայ Հոռվմէականը կուղէին և կպահանջէին Հասունէն, և կամ այս եպիսկոպոսական ժողովէն որ, Հայոց ազգին պաշտօնական բաժանումը քարոյական միութեամբ, այսինքն եկեղեցւոյ պաշտամանց միօրինակութեամբ անարատ պահուի, և տարբերութիւնը Պապին կամ Կաթողիկոսին զիրար ինչպէս ճանաչելուն մէջ մնայ:

Ինչ պատասխան տրուեցաւ ասոր — ոչինչ — ինչ որոշեց ժողովն այս մասին — յայտնի չէ — ինչ պահանջելու համար ուղեւորեցան ասոնք Հոռվմ — յայտնի չէ — եթէ Հոռվմայ Տիեզերական ժողովոյ վճիռը ծնաքերնուն մէջ Հոռվմէական եկեղեցւոյ հրպատակ ամեն ազգ Լատինական միօրինակութեամբ եկեղեցւոյ պաշտամունք կատարելու է ըսելով դռնան ասոնք Հոռվմէն, ինչ պիտի ընէ ազգային քարոյական միութեան անարատ պահուելուն կուսակից և ուխտեալ գտնուող հռովմէական հայը — այս մասին ոչ որ պատասխան տալու կարող է. որովհետեւ մինչեւ հիմայ ասոնք յոյս մը ունէին թէ, Ս. Պապը

խաբուած է Գեր. Հասունէն եւ թէ, Ս. Պապը չուզեր որ, հայ հռովմէականներն լատինական ելն. քայց հիմայ եթէ այդ յոյսերնին տիեզերական ժողովով ջնշուի քնականաբար 30-40 հազար հայուն համար նոր տիեզերական ժողով մը չը զուարթուի եւ հետեւանքը կրնայ բլլալ բաժանում, քայց այս տեղ մեծկակ շահ մը կայ մեր ազգային միութեանը:

Երինչեւ հիմայ պապական որսորդներն մեր պարզամիտները խափելու համար ունեցած միջոցնին՝ Հաւատոյ տարբերութիւն մը չունինք. մեր կաթողիկոսը ձեզ պաշտպանելու անկարող է, իսկ մեր պապը կարող է, ելէք ձեր կաթողիկոսին հպատակութենէն եւ եկէք մեր պապին հպատակութիւնն ընդունելէք, որ, թէ կրօնականապէս եւ թէ քաղաքականապէս անդորրութիւննիդ գտնէք՝ ըսեմին էր:

Իսկ հիմայ այդ միջոցը չի պիտի կրնան պարզամտին կլկեցնել, որովհետեւ նա պիտի տեսնէ որ, նոր երթալիք եկեղեցւոյն լիզուէն չի հասկնար, եւ տեսնելիք արարողութիւններն ալ տարբեր բաներ են. միանգամայն պիտի տեսնէ որ, երթալով Պապին քաղաքական ազդեցութիւնն ալ փճանալու վրայ է, ուստի փոխանակ իր քաղաքական բարեկեցութիւնը կրօնափոխութեան մէջ փնտռելու, իր քաղաքական իրաւանքը մէջ պիտի փնտռէ, ասով մեր ազգային միութիւնն ալ աւելի պիտի ամրապնդի. թեպէտ ստոյգ է որ արդէն հռովմէականութեան մէջ գտնուող հայերը պիտի լատինական ու ազգութիւններն կորսնցնեն բոլորովին, քայց մեզ համար այն որ, անգամ մը Պապին ձեռքը անցած ու անոր հպատակութիւնն ընդունած է, արդէն այն, ազգութիւնը կլանող խորխորատն ընկած է եւ դիւրութեամբ չը կրնար ազատիլ անկից. ուստի պարտինք անոնք ազգահամարին կորստեան հաշւոյն մէջ անցնել եւ մնացածին այդ խորխորատին մօտենալու խորշիկէն օգուտ քաղել:

Օրէի Բէ- 50

Եղէքսանգրիայէն նոյեմբ. 4(16) ամսաթուով այս առաւօտ ընդունած նամակնէս կը տեղեկանամք թէ Գ. Եր. Մեսրոպ եպիսկոպոսը՝ որուն անունը արդէն կը յիշուի եղեր սուրբ պատարագին մէջ յեկեղեցիս Եղիպտոսի, փառաւոր հանդիսիւ եւ առաջնորդութեամբ 20էն աւելի զաւանցներու երկաթուղւոյն կայարանէն ՚ի Գահրէ մանկ-

լով, եւ Վ. սեմ. Կուպար փաշային հետ տեսնուելէ ետեւ, ըստ հրաւիրանոց Բարձր. Խը-տիվին փութացեր է ՚ի Սուէիշ երթալ ջրանցքին բացման հանդիսին ներկայ զընուելու իրրեւ հոգեւոր հովիւ եւ նեկայացուցիչ Հայոց ազգին:

Եղիպտոս հայք մեծ ուրախութեան մէջ են, կըսէ մեր թղթակիցը, եւ ամենքը մեծ ջրամեռանդութեամբ եւ ընկերակցութեամբ Խփ-տի ժողովրդեան Գահրէի, երկաթուղւոյն կայարանը գացեր են զՆորին սրբազնութիւնը ընդունելու, որ Վ. սեմ. Կուպար փաշային շքեղ մէկ կառքովը եւ ուղեկցութեամբ բազմաթիւ ժողովրդեան ՚ի Ս. եկեղեցին երթալով, այն տեղ պարագային յարմար համառօտ առննախօսութեամբ մը օրհներ եւ մխիթարեր է իւր հոգեւոր սիրելի հօտը:

Եղիպտոսի առաջնորդ Գ. Եր. Մեսրոպ սրբազանը խիստ հաւանականաբար ներկայաւալու պատիւ ունեցած պիտի ըլլայ այժմ ոչ միայն փոխարքային, այլ եւ Գահրէի կայսրուհւոյն եւ Եւստրիոյ կայսեր:

Արշալոյս:

Երուսաղէմէն զրուած նամակներ Բրուսիոյ զահաժառանգ իշխանին եւ Եւստրիոյ կայսեր հօն հասնելուն եւ իրենց եղած ընդունելութեանց վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտան:

Բրուսիոյ զահաժառանգը կոչուեք մը առեւիժ, որուն Եմեն. Ս. Եսայի Պատրիարքն ալ հրաւիրեր է՝ միակ եկեղեցական, եւ սեղանին վրայ իր քովը նստեցուցեր է:

Իսկ Եւստրիոյ կայսրը յատկապէս այցելութեան գտցեր է Հայոց եւ Յունաց Պատրիարքներուն:

Ս. Յակոբայ վանքը հասած առնն Ս. Եսայի Պատրիարքը եկեղեցական թափորով